

nač-a nam na svoj način hoće prikazati i ono što spada usputno na teologiju, a to je odgoj finoće obzirom na osobe, na snivačanje posvećenog mjesta i na samo dotjerivanje u tom smislu: cvijeće, rasvijeta, liturgijski predmeti, u kojima ne dopusta da se jednostavno bude «moderan», a da se ne gleda čemu dionica stvar treba poslužiti. Analogno tome nam u drugom dijelu pod naslovom: *Poznavanje mjesta i predmeta kulta* otac A. M. Roguet nastoji prikazati smisao »funkcionalnosti« i simbolike crkve kao građevine s njezinim povijesnim razvojem, a onda dakako i pitanje oltara, krstionice, kora, sakristije, a u vezi s tim i obnove mjesta, koji je posvećen kultu. U devetom poglavlju u prvom dijelu pater Riviere daje pregled nastanka i razvoja crkvene glazbe, a jednako tako i neke tehničke upute uz taj razvoj. U drugom dijelu pod istim poglavljem pater M. Vannackelberg pod naslovom: *Koral: glazba i liturgija* — nastoji pokazati vrijednost glazbe u liturgiji, u kultu, koja je religiozna i u tom smislu mora djelovati. To je osobito važno ukoliko gledamo na mnoge »ekshibicionizme«, koji se časovito prihvaćaju, s uvijek ponovljenim pitanjem: da li nas to liturgijski i religiozno odgaja ili religiozno i liturgijski odvodi na periferna područja? U desetom poglavlju možda vidimo najviše univerzalnost, ali ne i specifičnost obrade teme, koja u prvom dijelu glasi: *Vjerski odgoj djece* od Marie Fargues, a u drugom dijelu: *Teologija rada i odnosi u radu* od patra Henry-a. Jedan i drugi naslov nam hoće sugerirati da kršćanski moramo djelovati kod malog djeteta, ali jednako tako između sebe velike djece Božje.

Jedanaesto nam poglavlje u prvom dijelu pod naslovom: *Teologija svjedočenja* od patra Henrya pokazuje, kako je potrebno biti znakovit u kršćanskom životu. Ta se znakovitost treba osobito očitovati u svjedočenju, koje je aplicirano ondje, gdje je najpotrebnije čovjeku pomoći: u ljubavi prema bolesnicima i bolesničkom osoblju. Uostalom tamo, gdje je kršćanstvo kroz povijest pokazivalo svoju najveću afirmaciju. Mutatis mutandis će to moći pokazati i katehist među dje-

com, kojoj će svojim ozbiljnim pripravljanjem i razumijevanjem dječje psihe biti znak za svjedočenje: zbilja ljubav! To nam hoće pokazati Marie Fargues u svojoj studiji: *Osnove pedagogije za katekiste* (za djecu od devet do dvanaest godina), koja se nalazi u drugom dijelu jedanaestog poglavlja.

Ovaj nam Uvod u teologiju omogućuje ozbiljnu inicijaciju teološko-kršćanske naobrazbe. Stoga su iza poglavlja i obrađena pitanja, na koja bismo morali znati odgovoriti, da bismo tako stekli sami kontrolu poznavanja potrebnih teoloških stvari. Za detaljnije upoznavanje stvari možemo se poslužiti i bibliografijom na kraju svakog poglavlja. Švakako je stvar veoma instruktivna, temeljito prema svom naslovu u svakom poglavlju obrađena i daje pregled onog osnovnog u svakom obrađenom području.

Svećenici koji su stariji čitajući ovaj Uvod u teologiju naći će osvježene stvari, koje su na studiju teologije više ili manje spoznali. Mlađim generacijama svećenika se može uvelike preporučiti ovo djelo, koje će, nadamo se, dobiti i svoj treći stupanj ili treći dio upravo zato, jer daje novije rezultate, novija gledanja na neke stvari i jasniju otvorenost i pristup nekim pitanjima: biblijskim, povijesnim, liturgijskim.

Za laike koji žele dobiti temeljitiju pripravu i poznavanje teoloških pitanja i problema unutar njihovih životnih kretanja stvar je samo za preporučiti. Čitajući Uvod u teologiju sigurno će mnogi od naših laika — a i svećenika — morati reći: Vidiš ovo je temeljitije nego sam mislio do sada o tome!

Stoga očekujemo i upotpunjenje Uvoda... s njegovim trećim stupnjem, koji je potreban za cjelovit pregled teoloških pitanja, koja su u prvom i drugom stupnju obrađena.

J. Kribl

*J. Gelineau i dr., PASTORALNA TE-
OLOGIJA LITURGIJSKIH SLAVLJA*
(Volumina theologica IV), izd. »Kršćanska Sadašnjost«, Zagreb 1973.
588 str.)

»Volumina theologica« »Kršćanska Sadašnjost« dobila su u ovom djelu IV svezak. U vrijeme kad liturgijska znanost prema odredbama Koncila, premda kod nekih još sporo i stidljivo a kod drugih samo nominalno, ulazi u teološku sintezu, uvrštenje ovog eminentno liturgijskog i pastoralnog djela baš u ovaj niz znak je ozbiljnog i teološkog tretiranja liturgijske znanosti sa strane izdavača.

Djelo nije namijenjeno u prvom redu studentima teologije. Ono nije i ne želi biti potpuni ni jedini priručnik studija liturgike. Taj studij uistinu tretira liturgiju pod povijesnim, teološkim, duhovnim, pravnim i pastoralnim vidom, dok ovo djelo sva četiri prva vida pretpostavlja, a pitanje se bavi samo posljednjim, pastoralnim. Nije namijenjeno ni specijalistima u liturgijskoj znanosti, jer svodi na najmanju moguću mjeru znanstveni aparat te pojednostavljuje ili bolje reći konkretizira način izražavanja. Ono je namijenjeno prije svega odgovornima i angažiranima u pastoralnom radu: predvodnicima liturgijskih slavljenja pojedinih zajednica i svima koji u tim slavljenjima imaju kakove posebne službe. Dakako i svima koji su zainteresirani da liturgijska slavljenja Crkve upoznaju izbljeza, kako bi im ona istinu postala vremenom prave kršćanske duhovnosti i njezinim vrhunskim izrazom.

Oni dakle što su sistematski pročuli u njenom povijesnom, teološkom, pravnom i duhovnom vidu, naći će u ovom djelu principe za njeno konkretno organiziranje i utjelovljenje u određenoj zajednici. Ono će im pokazati kako pri tome valja voditi računa o kulturnim, sociološkim i psihološkim momentima određene zajednice, jer će samo tako liturgijski pastoral pojedinih slavljenja uspješno dovesti k punom, svijesnom, djelatnom i plodnom sudjelovanju zajednice u liturgijskom slavljenju. A time se upravo i postiže cilj svih pastoralnih nastojanja: susret zajednice s Bogom u Kristu po vjeri i Otajstvima. Nekada će u njemu naći i sasvim konkretna rješenja liturgijskog pastora, dok će većinom ono usmjeriti na samostalno iznalaženje najprikladnijih putova uvođenja zajednice u duh bogoslužja. No uvijek će potak-

nuti na stvaralačku primjenu načela obnovljene liturgije, koja jedina oslobađa od krutih spona rubricistike i svakom slavljenju daje pečat jedinstvenog i neponovljivog događaja životnog susreta Crkve s Bogom.

U djelo uvodi J. Gelineau tumačeci smisao i potrebu liturgijskog pastora za postizanje ciljeva liturgijske obnove II Vat. Koncila, te navodeći probleme toga pastora što su ih autori u ovom djelu obradili: značenje obreda općenito te pastoralni način njihova slavljenja (11—17). Zatim isti autor iznosi bit, značajke, opseg i odgovorne osobe liturgijskog pastora (19—30).

Prvi dio se bavi pastoralnom teologijom liturgijskog skupa: skup kao otajstvo (38—48), bitne oznake skupa (40—60), službenici skupa (61—69), uvjeti uspješnog djelovanja skupa pomoću znakova (70—92), dani kršćanskih sastanaka tj. blagdani i sveta vremena liturgijske godine (93—117), te mjesto sastanaka tj. crkva (118—134).

Drugi dio okuplja sve što se odnosi na liturgijske obrasce, promatrajući ih kao sredstva dijaloga između Boga i njegova naroda: službu riječi i njezine pojedine sastavne dijelove. Posebno se obrađuje uloga i način upotrebe Svetog pisma u liturgiji (161—174), propovijedanje u liturgiji (175—201), pjevanje u liturgiji (202—222), predstojnička tijela u molitvi (226—238), molitva vjernih (239—251), predstojnička molitva (252—266) te svagdanja molitva Crkve ili Casoslov (279—302). Ovaj dio sadrži također i napomene o posebnostima službe riječi u pojedinim prilikama (267—278) te dodatak o liturgijskim knjigama (303—310).

Treći, četvrti i peti dio obrađuju kršćanska Otajstva: Krštenje (315—353), Potvrdu (354—372), Euharistiju (375—443), Redenja (449—473), Zenidbu i evanđeoske savjete (474—514), Pokoru (515—533) i Bolesničko pomazanje (546—551). Završetak petog dijela sadrži raspravu o blagoslovima, da bi čitavo djelo završilo kratkim prikazom odnosa liturgije prema višim stupnjevima duhovnog života.

Kao i kod svih zbornih djela tako se i ovdje može uočiti ne samo pozivanje na ista načela, što je ra-

zumljivo, nego i ponavljanje tih načela, kao da svaki autor želi sve započeti nanovo. Tako se napr. teologija posadašnja spasiiteljskih zahvata Božjih u liturgiji obrađuje bar na dva mjesta (5. poglavlje I dijela i 2. poglavlje II dijela).

Isto se tako stječe dojam da su neke stvari rečene onako isprve, nepotpuno ili toliko sumarno da i kraj svih prethodnih ograda kod čitatelja previše pretpostavljaju. Kao da su neki autori bez potrebnog razmišljanja, vođeni više asocijacijom nego li logičkim slijedom misli, u natuknicama rekli što im je taj čas palo napamet. Tako F. Rckinger u 5. poglavlju I dijela daje najprije sumarno tumačenje teologije posadašnja Kristovog vazmenog otajstva u liturgijskim slavljenjima Crkve, da bi onda u pojedinim odsjecima dao opet sumarni prikaz teologije pojedinih elemenata crkvene godine. Posve je razumljivo što je u tim prikazima sumaran, jer se redaktor izričito ogradauje od detaljne obrade toga vida liturgije. No kad isti autor i pastoralnoj obradi, koja je djelu vlastita, ostaje isto tako sumaran, onda to zaista daje dojam površnosti. U njegovoj obradi korizme napr. (107—109) može dobar poznavalac liturgije otkriti natuknute sve njene elemente, ali on i u pastoralnom dijelu, gdje bi se s pravom očekivala detaljnija obrada, ostaje ponovno sumaran, da bi podrobnije obradio samo »pastoral« poklada (!). Srećom su drugi autori djelomično nadopunili ovaj nedostatak (1. poglavlje III dijela i 3. poglavlje V dijela).

I među detaljno obrađenim djelovima osjeća se znatna razlika u kvaliteti obrade. Tako se napr. ne mogu staviti na istu razinu obrada kršćanske inicijacije i obrada glazbe i pjevanja u liturgiji. Dok je prvo pregledno i jasno, drugo se još bori i glede jasnoće i sigurnosti u načelima.

Hrvatska terminologija prijevoda imponira određenošću. Mislim da je od originala naslijeđena nejasnoća razgraničenja pojmovna »otajstvo« i »sakrament«. Otajstvu se premano daje značenje djelovanja a previše značenje neke nedokučive stvarnosti. Ako je po sv. Pavlu otajstvo vječni Božji naum spasenja objavljen i ostvaren u Isusu Kristu, i to baš

pod vidom objave i ostvarivanja, onda u njemu prevladava aktivni elemenat nad tajnovitošću. Otajstvo je Krist osobno kao konkretna objava i ostvarenje vječnog Božjeg nauma spasenja, otajstva su spasiiteljski čini Kristovi i njihovo posadašnje u liturgijskim slavljenjima Crkve. Žato bi, mislim, bilo uputnije i u našoj teološkoj terminologiji prihvatiti pojam otajstvo umjesto latinskog sakramenta.

Izdavač se pobrinuo da za hrvatsko izdanje prikupi i bibliografiju na hrvatskom i slovenskom jeziku. No to nije potpuno. Ipak to u svakom slučaju daje djelu novu kvalitetu, naime mogućnost sagledavanja naših nastojanja na području liturgijskog pastoralara.

Djelo ima i stvarno kazalo, što čitaocima omogućuje bolje snalaženje.

Ako izdavaču s jedne strane treba izraziti čestitke, priznanje i zahvalnost za ovo prvo veće liturgijsko izdanje na našem jeziku, a to je očito, treba s druge strane i žaliti što se počelo od krova a ne od temelja. To dakako ne umanjuje objektivne vrijednosti ovoga izdanja ni zasluga izdavača u njegovoj pripremi i ponudi našoj čitalačkoj publici. Nadamo se da će ovom liturgijskom pastoralnom izdanju slijediti brzo i liturgijsko-povijesna i teološka izdanja. VZ

Josip Kribl: BOŽJA PORUKA CO-VJEKU, propovijedi kroz cijelu godinu — ciklus C, Zagreb 1973, str. 6—229.

Pisac nam pruža još jedan znak svoga plodnog duha. Naslov je jasan. Obradba se ravna prema tekstovima koji se nalaze u »Nedjeljnim čitanjima C ciklusa«. Nakana mu je bila ta da predoči riječ Božju u nekoj sadržajnijoj mjeri, teološki: Tko pročitao pa i samo nekoliko stranica uvjerit će se da je djelo izrađeno logično, dosljedno, teološki vjerno.

Odmah se rađaju mnoge poteškoće. Pisac je toga svjestan. To su poteškoće objektivne naravi, rekli bismo neovisne o piscu. U čemu se sastojte? U tome što se u tekstovima koje pisac obrađuje istina spa-